

Wiad. entomol.	17 (1): 37-48	Poznań 1998
----------------	---------------	-------------

Materiały i uwagi do rozszedlenia w Polsce gatunków z rodziny
Scraptiidae (Coleoptera)

Data and remarks on the distribution of *Scraptiidae* (Coleoptera) in Poland

DANIEL KUBISZ

Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

ABSTRACT: Data of distribution on 15 species of the genera *Scraptia* LATR., *Cyrtanaspis* EM. and *Anaspis* GEOFFR. in Poland are given. Some old data are verified.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Scraptiidae*, *Scraptia*, *Cyrtanaspis*, *Anaspis*, new records, distribution, Poland.

Obecny kształt rodziny *Scraptiidae* był postulowany już od dość dawna (CROWSON, 1967), ale nie był powszechnie akceptowany. Wcześniej uznawano gatunki tu należące za dwie rodziny w obrębie nadrodziny *Cucujoidea*: *Scraptiidae* z jednym przedstawicielem w Polsce (*Scraptia fuscula* MÜLL.) i *Anaspididae* (rodzaje *Cyrtanaspis* EM. i *Anaspis* GEOFFR.). Taki układ znajdujemy np. w odnośnym tomie „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in., 1987) i w nowszym od niego „Wykazie zwierząt Polski” (MROCZKOWSKI, STEFAŃSKA, 1991). W jeszcze wcześniejszych opracowaniach *Anaspididae* wchodziły w randze podrodziny do pokrewnych *Mordellidae*. W takim kształcie systematyka tej grupy przedstawiona była m. in. w przeglądzie faunistycznym środkowoeuropejskich gatunków (ERMISCH, 1956) i w najczęściej używanym kluczu do oznaczania (ERMISCH, 1969). Dopiero w uzupełnieniach do tego klucza (LOHSE, LUCHT, 1992) użyto podziału systematycznego, który zaproponował CROWSON. W niniejszym artykule również się do niego dostosowano.

Stopień poznania rodziny, zarówno pod względem biologii i ekologii, jak i rozszedlenia można uznać za raczej słaby. W Polsce stwierdzono dotychczas 21 gatunków, z czego 19 należy do rodzaju *Anaspis*. W jego obrębie wyróżniono podrodzaje, różniące się m. in. budową czułków i epipleurów pokryw. W naszej faunie reprezentowane są cztery: *Anaspis* s. str., *Nassipa* EM., *Silaria* MULS. i *Larisia* EM. Występowanie w Polsce kilku gatunków z rodzaju *Anaspis* nie jest pewne i wymaga potwierdzenia aktualnymi danymi. Należy tu wymienić *A. (A.) humeralis* (F.), *A. (A.) lurida* STEPH., *A. (A.) sylvatica* GABRIEL i *A. (S.) quadrimaculata* GYLL. Rodzina nie cieszyła się dotąd zainteresowaniem krajowych entomologów, czego dowodem jest brak polskojęzycznych kluczy do oznaczania podrodziny *Anaspidinae* i skąpa ilość danych odnośnie rozszedlenia. Wiadomości jakie mamy w tym zakresie pochodzą prawie w całości z publikacji, które ukazały się pod koniec XIX i na początku XX wieku. W rezultacie nawet najbardziej pospolite u nas gatunki wykazane były jak dotąd z kilku lub kilkunastu stanowisk. W nowszych pracach faunistycznych rodzina była na ogół pomijana, a osobnego opracowania całości polskich *Scraptiidae* jak dotąd nie ma. Należy jednak zaznaczyć, że został wydany klucz do *Scraptiidae* sensu lato (BOROWIEC, TARNAWSKI, 1983), obejmujący jedynie podrodzinę *Scraptiinae* w obecnym rozumieniu. Nikłe zainteresowanie tą rodziną wynika niewątpliwie z faktu, że stanowiące jej większość chrząszcze z rodzaju *Anaspis* są dość trudne w oznaczaniu. U znacznej części gatunków jedyną cechą pozwalającą na poprawną identyfikację jest budowa ostatnich segmentów odwłokowych u samców lub inne cechy występujące tylko u tej płci. Co za tym idzie, samice są zwykle nieoznaczalne; tylko u niektórych gatunków możliwa jest identyfikacja samic, najlepiej z pomocą zbioru porównawczego. Jedynie oznaczenie podrodzaju u obu płci nie nastęrcza większych trudności. Być może dokładniejsze badania tego rodzaju pozwolą na ustalenie cech odróżniających także u samic.

Mając na uwadze wspomnianą wyżej szczupłość danych odnośnie rozszedlenia, uznano za celowe umieścić w niniejszym opracowaniu nie tylko stanowiska nowe dla poszczególnych krain, ale też współczesne dane z tych krain, gdzie dotąd były tylko pojedyncze notowania z dawnego piśmiennictwa. Uwzględniono również niektóre stanowiska stwierdzone w dawnych zbiorach, o ile wskazywały na szersze niż dotychczas podawane rozszedlenie gatunku. Okazy dowodowe do niniejszej pracy znajdują się w zbiorach Muzeum Przyrodniczego Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie (ISiEZ).

W tekście zastosowano następujące skróty nazwisk zbieraczy: AM – A. MELKE; BK – B. KOTULA; BU – M. BUNALSKI; DK – D. KUBISZ; EW – coll. E. WRÓBLEWSKI; JG – J. GUTOWSKI; JM – J. K. MĘYNARSKI; JP – J. PAW-

ŁOWSKI; LB – L. BUCHHOLZ; LB&MO – L. BUCHHOLZ i M. OSSOWSKA; MB – M. BARTOSIK; MG – M. GAŁUSZKA; MR – M. RYBIŃSKI; PS – P. STACHOWIAK; SP – S. POPEK; SS – S. STOBIECKI; TT – T. TRELLA; WS – W. SZYMCZAKOWSKI.

Scaptia fuscula MÜLL.

Gatunek występujący prawie w całej Europie; w Polsce dość rzadko spotykany, podawany głównie z południowej części kraju. Dane na temat jego występowania w Polsce pochodzą w większości z pierwszej połowy XX w. W zbiorach ISiEZ znajdują się okazy z dwóch krain, przy czym z Tatr podawany jest po raz pierwszy.

- Beskid Wschodni: Przemyśl (UTM - FA21), 1880, 1 ex. BK;
- Tatry: ok. 1870–80, 1 ex. EW.

Cyrtanaspis phalerata (GERM.)

Rzadki gatunek europejski, w Polsce znany z nielicznych krain na podstawie starszego piśmiennictwa. Na Jurze, gdzie ostatnio został znaleziony, stwierdzono go dotychczas tylko w Ojcowie na początku wieku (PAWŁOWSKI i in., 1994).

- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Smoleń ad Wolbrom (DA08), 4 VII 1997, 4 exx. na skraju zagajnika sosnowego graniczącego z murawą kserotermiczną, DK;
- Beskid Wschodni: Przemyśl - Lipowica (FA21), 2 VII 1884, 1 ex. BK.

Anaspis (s. str.) *arctica* ZETT.

Borealno-górski gatunek, występujący w Europie i na Syberii. W Polsce stwierdzony dotychczas tylko w Sudetach i Karpatach, na północy kraju jeszcze nie znaleziony. Zbierany rzadko; dane literaturowe pochodzą sprzed przynajmniej 60 lat. Może być mylony z jasnymi formami *Anaspis kieseweteri*, gatunku częściej spotykanego w naszych górach. Z Tatr podany tylko przez TENENBAUMA (1929) z Doliny Roztoki; poniżej kilka innych stanowisk z tego terenu.

- Tatry: kilka stanowisk w latach 1879–1883, 7 exx. BK; Morskie Oko (DV35), 5 VIII 1893, 4 exx. SS; Dol. Gąsienicowa (DV25), 1954, 1 ex. WS.

Anaspis (s. str.) *frontalis* (L.)

Gatunek palearktyczny, w Polsce jest najczęstszym przedstawicielem rodziny, łowionym zwykle masowo w miejscach występowania. Chociaż występuje niewątpliwie w całym kraju, piśmiennictwo dotyczące jego rozmieszcze-

nia jest jednak ubogie: z niektórych krain nie był wykazywany, a z pozostałych dane publikowane pochodzą w dużej części z przełomu wieków i są to z reguły pojedyncze stanowiska. Z tego powodu poniżej podano również współczesne dane z krain, w których był już wcześniej notowany. Dla Podlasia, Wyżyny Małopolskiej i Wyżyny Lubelskiej podano go po raz pierwszy.

- Pojezierze Pomorskie: Kołowo ad Szczecin (VV70), 29 V 1987, 2 exx. LB; Bielinek nad Odrą (VU46), lata 1983–1988, 82 exx. LB i PS; rez. „Dolina Wdy” ad Tleń (CE14), 17 V 1995, 1 ex. DK; Terespol Pomorski (CE22), 1 VI 1990, 2 exx. JP; Gruczno (CE21), rez. „Czarcie Góry” ad Świecie (CE32), Nowe Marzy (CE42), Skarpy Ślesieńskie ad Nakło (XU79), rez. „Wielka Kępa Ostromecka” ad Bydgoszcz (CD19), Wzgórza Płutowskie ad Chełmno (CE21), liczne exx. w latach 1994–1996, DK;
- Pojezierze Mazurskie: Wigierski Park Narodowy, 19 V 1989, 2 exx. JP; Czerwony Dwór (EF70), 27 V 1987, 4 exx. JG;
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Sieciejów ad Żary (WT02), 19 VI 1983 i 18 V 1985, 3 exx. PS; Orzechowo (XT77), 9 V 1993, 1 ex. LB; Kościelna Wieś ad Kalisz (BC04), 22 IV 1990, 1 ex. AM;
- Nizina Mazowiecka: Firlej ad Lubartów (FC01), 6 VII 1964, 3 exx. JP;
- Podlasie: Macoszyn (FB79), 20 V 1994, 4 exx. BU; Osowa (FB79), 13 VI 1994, 1 ex. BU;
- Puszcza Białowieska: Gródek (FD94), 12 VIII 1976, 3 exx. MB; oddz. 160C, 18 VI 1995, 1 ex. LB&MO; oddz. 424A i 450A, 16 V 1996, 2 exx. LB;
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - Salwator (DA24), 4 VI 1988, 6 exx. JP; Mników ad Kraków (DA14), 23 V 1975, 70 exx. MB; Smoleń ad Wolbrom, 4 VII 1997, 3 exx. DK;
- Wyżyna Małopolska: Malkowice (DA76), 14 V 1991, 10 exx. JP; rez. „Góry Pieprzowe” ad Sandomierz (EB51), 8 V 1972, 1 ex. leg. A. KOSIOR; rez. „Polana Polichno” ad Pińczów (DA69), 18 V 1994, 2 exx. BU;
- Wyżyna Lubelska: Korhynie ad Jarczów (FA88), 11 V 1985, 1 ex. DK;
- Roztocze: Lasowe ad Zwierzyniec (FB40), 30 V 1985, 1 ex. DK; Siedliska ad Hrebenne (FA87), 27 VI 1990, 1 ex. JG;
- Nizina Sandomierska: Puszcza Niepołomicka, 26 IV 1979, 1 ex. MG; Ispina (DA55), 8 V 1985, 1 ex. DK;
- Beskid Zachodni: Mała Czantoria (CA30), 21 VI 1987, 7 exx. BU; Paleśnica ad Zakliczyn (DA82), 1–6 VI 1984 i 1 VI 1987, 6 exx. JM; Wojkowa ad Krynica (DV96), 18 V 1986, 5 exx. DK;
- Beskid Wschodni: Cergowa ad Dukla (EV58), 8 VI 1966, 2 exx. leg. A. SZEPTYCKI; okolice Przemyśla (Rybotycze, Bircza, Wapowce, Krzywica, Babice, Makowa, Kramarzędka, Żłota Góra), liczne exx. JP;

- Bieszczady: Nasiczne (FV14), 21 VII 1975, 1 ex. MB; Ustrzyki Górne (FV23), 6 VII 1986, 4 exx. LB; Wołosate (FV23), 26 VI 1988, 3 exx. BU.

W zbiorach ISiEZ znajdują się ponadto liczne okazy z dawnych kolekcji (BK, MR, SP, SS, TT), zbierane na wielu stanowiskach w Beskidzie Zachodnim, Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej, Nizinie Sandomierskiej, Beskidzie Wschodnim, Bieszczadach i Tatrach, oraz współczesne z Wielkopolskiego Parku Narodowego (PS).

Anaspis (s. str.) *kiesenwetteri* EM.

Europejski gatunek górski, w Polsce stwierdzony dotychczas tylko na czterech stanowiskach w Karpatach. Uznawany u nas za rzadki, jest niewątpliwie szerzej rozprzestrzeniony w naszych górach, a małą liczbę stwierdzonych stanowisk należy raczej przypisać ogólnie słabej znajomości rozsielenia rodziny. Z Kotliny Nowotarskiej i Bieszczad podany po raz pierwszy.

- Beskid Zachodni: Rytro (DV78), Roztoka Wielka, 17 VII i 17 VIII 1892, 2 exx. SS; Jeleśnia (CA70), VIII 1902, 3 exx. SS; Babia Góra (CV99), Puszcza Czatożańska, 29 VII 1997, 1 ex. DK;
- Kotlina Nowotarska: Zakopane (DV26), 24 VII 1879, 2 exx. BK;
- Beskid Wschodni: Stebnik ad Ustrzyki Dolne (FV17), 4 VII 1880, 3 exx. BK;
- Bieszczady: Ustrzyki Górne, 5–7 VII 1986, 2 exx. LB;
- Tatry: kilka stanowisk w latach 1879–1883, 36 exx. BK; VIII 1892, 5 exx. SS.

Anaspis (s. str.) *melanopa* (FORST.)

Gatunek znany z Europy południowej, zachodniej i środkowej, a także z Afryki Północnej. Z Polski podawany w pierwszych latach XX w. z Warszawy i Puław, później nie obserwowany. Dane te nie zostały uwzględnione w pracy ERMISCH'a (1956), gdzie jako najdalej na wschód wysunięte stanowisko podano Meklemburgię w Niemczech. Również nowy katalog chrząszczy Europy środkowej (LUCHT, 1987) nie podaje tego gatunku z Polski. W zbiorach ISiEZ PAN w Krakowie znajduje się seria okazów z XIX-wiecznej kolekcji Eustachego WRÓBLEWSKIEGO zaetykietowana „Białowieża”. O zbiorze tym i okolicznościach jego powstania nie mamy bliższych informacji, ale raczej nie należy zakładać pomyłki w etykietowaniu; wiadomo, że w kolekcji tej są chrząszcze tylko z terenów Polski i krajów na wschód od niej (Litwa, Białoruś, zachodnia Ukraina). Należy zatem stwierdzić, że gatunek ten istotnie był łowiony w owym czasie w Puszczy Białowieskiej. Jego współczesne występowanie na terenie Polski powinno być jednak potwierdzone nowymi materiałami.

- Puszcza Białowieska: Białowieża (FD94), ok. 1870–1880, 11 exx. EW.

Anaspis (s. str.) *pulicaria* COSTA

Gatunek pospolity w obszarze śródziemnomorskim; w Europie środkowej bardzo rzadki i sporadycznie spotykany na izolowanych stanowiskach. W Polsce notowany z kilku stanowisk w siedmiu krainach, w tym z Beskidu Zachodniego i Wschodniego, co omówiono poniżej. Podawany z Babiej Góry przez STOBIECKIEGO (1883) i na tej podstawie umieszczony przez PAWŁOWSKIEGO (1967) w wykazie chrząszczy tego masywu. W zbiorze STOBIECKIEGO brak jednak wogóle okazów omawianego gatunku. Biorąc pod uwagę ciepłolubność *A. pulicaria* należy wątpić w jego występowanie na Babiej Górze. W Beskidzie Wschodnim natomiast jedynym zanotowanym stanowiskiem są okolice Przemyśla (TRELLA 1930). W zbiorze dowodowym do cytowanej pracy nie ma jednak okazów tego gatunku, a pod tą nazwą znajdowały się 3 okazy pospolitego gatunku *Anaspis rufilabris*. W zbiorach ISiEZ brak okazów tego gatunku pochodzących z terenu Polski, są natomiast okazy z Zachodniej Ukrainy: Skole (FV83) w Bieszczadach Wschodnich.

Anaspis (s. str.) *schilskyana* CSIKI

Rzadko spotykany gatunek o słabo dotychczas poznanym zasięgu. Do niedawna sądzono, że jest gatunkiem obszarów nadmorskich Bałtyku i Morza Północnego, dopiero ostatnio stwierdzono jego stanowiska również w głębi lądu (LOHSE, LUCHT, 1992; GUTOWSKI, KUBISZ, 1995). W drugiej z cytowanych prac podano stwierdzenie tego gatunku w Puszczy Białowieskiej (oddz. 439C); poza tym w Polsce notowany był z Sopotu. Stanowisko w Prusach Wschodnich podawane przez ERMISCH'a (1956) znajduje się prawdopodobnie poza granicami Polski. W zbiorach ISiEZ znajduje się okaz z kolejnych stanowisk w Puszczy Białowieskiej.

– Puszcza Białowieska: Białowieża, 14 VIII 1976, 1 ex. MB; oddz. 284B (FD94), 14 V 1996, 2 exx. LB.

Anaspis (s. str.) *thoracica* (L.)

Gatunek europejski, niezbyt często spotykany. W Polsce występuje prawdopodobnie na całym obszarze, ale dotąd znany był z nielicznych stanowisk, w większości na podstawie dawnych danych. Z Pojezierza Pomorskiego, Podlasia i Niziny Sandomierskiej podany po raz pierwszy.

– Pojezierze Pomorskie: Puszcza Bukowa ad Szczecin, rez. „Źródłiskowa Buczyna” (VV70/VV80), 27 V 1988, 4 exx. LB; Bielinek nad Odrą, w latach 1983–1988, 10 exx. LB i PS; Gruczno, 25 V 1995, 1 ex. DK; rez. „Czarcie Góry” ad Świecie, 10 VII 1996, 1 ex. DK;
– Pojezierze Mazurskie: Liski ad Bartoszyce (EE01), 7 VIII 1970, 1 ex. WS;

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Krajkowo (XT38), 18 VI 1983, 3 exx. LB;
  - Podlasie: Macoszyn (FB 79), 20 V 1994, 1 ex. BU;
  - Puszcza Białowieska: Białowieża, 9 VIII 1975, 2 exx. MB; oddz. 284B, 14 V 1996, oddz. 424B i 450D, 16 V 1996, oddz. 369F, 3 VI 1996, 5 exx. LB, LB&MO;
  - Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - Salwator, 18 V 1976, 1 ex. MB;
  - Roztocze: Siedliska ad Hrebenne, 27 VI 1990, 1 ex. JG;
  - Nizina Sandomierska: Puszcza Niepołomska, Ispina, 16 V 1992, 1 ex. DK;
  - Beskid Wschodni: Rybotycze ad Przemyśl (FA10), 22 V 1989, 1 ex. JP.
- Ponadto w zbiorach ISiEZ znajdują się okazy z okolic Krakowa, Tarnowa i Przemyśla, należące do starszych kolekcji (BK, SS, SP, TT).

Anaspis (Nassipa) flava (L.)

Gatunek znany z Europy, Azji Mniejszej i okolic Morza Kaspijskiego. W Polsce rzadki, podawany z nielicznych stanowisk w części zachodniej i południowej, występuje jednak prawdopodobnie na całym obszarze. Dane literaturowe pochodzą w większości z początków wieku; współcześnie notowany jedynie z Wielkopolski. Z Pojezierza Pomorskiego i Beskidu Zachodniego podawany po raz pierwszy.

- Pojezierze Pomorskie: rez. Bielinek nad Odrą, 3 VI 1985, 1 ex. PS;
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Sieciejów ad Żary, 19 VI 1983, 3 exx. PS;
- Beskid Zachodni: Paleńnica ad Zakliczyn, 1–6 VI 1984, 1 ex. JM.

Anaspis (Nassipa) rufilabris (GYLL.)

Gatunek europejski, w Polsce wraz z *A. frontalis* jest najczęściej spotykanym gatunkiem rodziny. Mimo to dane literaturowe są dość skąpe (prawie z połowy krain nie został podany) i opierają się w dużej części na autorach z końca XIX i początku XX wieku. Poniżej podano więc, oprócz nowych dla krain, współczesne dane z regionów, z których był dawniej podawany. Po raz pierwszy odnotowano go z Pojezierza Pomorskiego, Wzgórz Trzebnickich, Gór Świętokrzyskich i Kotliny Nowotarskiej.

- Pojezierze Pomorskie: rez. „Buczynowe Wąwozy” ad Szczecin (VV80), 26 V 1988, 1 ex. LB; Bielinek nad Odrą, 25 VI 1983 i 3 VI 1985, 4 exx. PS, 31 V 1983 i 4 VII 1987, 3 exx. LB; rez. „Źródła Stażki” ad Tuchola (XV94), 20 V 1995, 1 ex. leg. M. MAZUR; rez. „Czarcie Góry” ad Świecie, 15 V 1995 i 10–11 VII 1996, 3 exx. DK;
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Gołuchów ad Kalisz (YT04), 22 IV 1988, 2 exx. AM;

- Puszcza Białowieska: Hajnówka (FD74), 4 V 1977, 6 exx. MB; oddz. 779A (FD76), 28 VI 1991, 2 exx. DK; oddz. 424A i B, 369F, 450A i D, 13 V – 1 VI 1996, 9 exx. LB, LB&MO;
- Wzgórza Trzebnickie: Siemianice ad Kępno (BB97), 13 VI 1982, 3 exx. PS;
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - Las Wolski (DA24), 24 IV 1976, 22 IV 1979 i 9 V 1980, 3 exx. MG;
- Góry Świętokrzyskie: Łysa Góra (EB03), 21 VI 1897, 1 ex. SS;
- Roztocze: Sołokija ad Bełżec (FA78), 13 V 1987, 1 ex. DK;
- Beskid Zachodni: Mała Czantoria, 21 VI 1987, 1 ex. LB; Szyndzielnia ad Bielsko-Biała (CA51), 12 XI 1986, 1 ex. DK; Babia Góra - Gubernasówka (CV99), 28 VII 1997, 2 exx. DK; Zawoja - Czatoża (CV99), 2 V 1993, 1 ex. DK; Paleśnica ad Zakliczyn, 1 VI 1987, 1 ex. JM;
- Kotlina Nowotarska: Zakopane, VIII 1892, 1 ex. SS;
- Beskid Wschodni: Huta Polańska (EV47), 21 VII 1990, 1 ex. DK; Rybotyckie ad Przemyśl, 22 V 1989, 1 ex. JP;
- Bieszczady: Tarnica i Beskid Wołosacki (FV23), 20–22 VII 1880, 3 exx. BK; Nasiczne, 14 VIII 1975, 4 exx. MB; Ustrzyki Górne, 5–7 VII 1986, 29 exx. LB, 21 VI 1988, 1 ex. BU i 10 VI 1994, 1 ex. leg. T. WOJAS;
- Tatry: Dol. Kościeliska (DV15), 5 VIII 1883, 2 exx. BK; Dol. Za Bramką (DV15), 4 VIII 1883, 2 exx. BK; Zielony Staw Gąsienicowy (DV25), 3 VII 1954, 1 ex. WS; Dolina Tomanowa (DV15), 13 VI 1986, 1 ex. LB.

W zbiorach ISiEZ znajdują się także okazy łowione na przełomie wieków w Puszczy Niepołomickiej (Kłaj, MR), Beskidzie Sądeckim (kilka stanowisk, SS) oraz Beskidzie Wschodnim (okolice Ustrzyk Dolnych i Przemyśla, BK), oraz zbierane w latach 1982–1986 w Wielkopolskim Parku Narodowym (PS).

Anaspis (Silaria) brunnipes (MULS.)

Gatunek występujący głównie w Europie środkowej i wschodniej, spotykany zwykle w ciepłych środowiskach, przypuszczalnie kserotermofilny. W Polsce, chociaż dość często poławiany, w piśmiennictwie określany jest jako bardzo rzadki, podawany jedynie z czterech stanowisk w trzech krainach (na Pojezierzu Pomorskim, Nizinie Wielkopolskiej i w Beskidzie Wschodnim). Być może mamy do czynienia z ekspansją tego gatunku w ostatnich latach, zwłaszcza, że dane historyczne odnośnie występowania tego gatunku w Polsce są bardzo nieliczne. Był on jednak poławiany na przełomie wieków w kilku krainach, o czym świadczy część przytoczonych poniżej danych.

- Pojezierze Pomorskie: Bielinek nad Odrą, 4 VII 1987, 4 exx. LB; Charzykowy (XV65), 24 VII 1995, 1 ex. DK; Gniew (CE56), 8 VI 1996, 1 ex. JP;
- Pojezierze Mazurskie: Giżycko (EE59), 6 VIII 1970, 3 exx. WS;
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Sieciejów ad Żary, 19 VI 1983, 24 exx. PS; Nowogród Bobrzański (WT14), 28 VIII 1984, 1 ex. PS; Luboń ad Poznań (XU20), 15 VI – 22 VII 1986, 25 exx. PS; tzw. „Odrapanki” ad Kalisz (BC40), 22 VI 1988, 1 ex. AM;
- Puszcza Białowieża: Białowieża, 15–23 VIII 1976, 17 exx. MB i 17 VII 1995, 2 exx. LB&MO; Hajnówka, 19–27 VIII 1976, 4 exx. MB; Przewłoka (FD83), 16 VII 1995, 7 exx. LB&MO;
- Wzgórza Trzebnickie: Siemianice ad Kępno, 17 VII 1981, 12 exx. PS;
- Śląsk Górny: Jaworzno - Szczakowa (CA76), 11 VII 1910, 1 ex. SP i 12 VII 1910, 1 ex. SS; Długoszyn ad Jaworzno (CA76), 11 VIII 1921, 1 ex. SS;
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - Błonia (DA24), 28 IV 1872, 1 ex. BK; Kraków - Wola Justowska (DA24), 27 VI 1917, 1 ex. SS; Kraków - Bielany (DA24), 28 V 1936, 1 ex. SP; Niegowonice ad Dąbrowa Górnicza (CA88), 21 VIII 1997, 1 ex. DK; Syborowa Góra ad Olkusz (CA97), 2 VII 1997, 1 ex. DK;
- Wyżyna Małopolska: rez. „Góry Pieprzowe” ad Sandomierz, 30 VI 1990, 9 exx. DK; Pińczów (DA69), 23 VII 1997, 1 ex. leg. R. ROSSA; rez. „Skotniki Górne” (DA78), 24 VII 1997, 1 ex. leg. R. ROSSA;
- Wyżyna Lubelska: Gródek ad Hrubieszów (GB03), 5 VI 1971, 1 ex. leg. M. KOSIOR;
- Roztocze: Siedliska ad Hrebenne, 27 VI 1990, 2 exx. JG;
- Nizina Sandomierska: Tarnów - Chyszów (DA94), 28 VI 1941, 1 ex. SS;
- Beskid Zachodni: Grodkowice ad Bochnia (DA53), 10 VIII 1919 i 30 VI 1932, 3 exx. SS; Babia Góra - Gubernasówka, 12 VI 1997, 1 ex. leg. S. SZAFRANIEC.
- Beskid Wschodni: Łuczyce ad Przemyśl (FA31), 19 VI 1881, 5 exx. BK.

Anaspis (Silaria) quadrimaculata GYLL.

Gatunek występujący w południowej Europie oraz w południowej części zachodniej i środkowej Europy, w tym w Niemczech i dawnej Czechosłowacji. Wykazany z Polski wyłącznie na podstawie publikacji TRELLI (1923), z Turnicy koło Przemyśla. W zbiorze dowodowym T. TRELLI brak okazów tego gatunku. Biorąc pod uwagę zasięg ogólny, jego występowanie w Polsce powinno być więc potwierdzone nowymi danymi z uwagi na możliwość pomyłki w oznaczeniu.

Anaspis (Silaria) varians (MULS.)

Gatunek rozsielony od Azji Mniejszej po środkową Europę, prawdopodobnie element subpontyjski. W Polsce uważany za rzadki, notowany z Gdańska, Warszawy, Sudetów Zachodnich i Pienin na podstawie danych z początku wieku. Natomiast stanowisko w Beskidzie Wschodnim (TRELLA, 1936), podane w „Katalogu Fauny Polski”, opierało się na błędnie oznaczonych okazach *Anaspis palpalis*. Prawdopodobnie kserotermofilny, gdyż większość stwierdzonych stanowisk to tereny kserotermiczne. Na Pojezierzu Pomorskim i w Beskidzie Zachodnim stwierdzony po raz pierwszy, natomiast na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej był podawany z Ojcowa (PAWŁOWSKI i in., 1994) na podstawie zbioru Antoniego WAGI z 1854 roku.

- Pojezierze Pomorskie: Gruczno, 10 VI 1994, 1 ex. leg. M. STACHOWIAK;
- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Przeginia Duchowna (DA04), 29–31 V 1906, 1 ex. SS; Bolechowice (DA15), 7 i 19 VII 1919, 4 exx. SS; Pomorzańskie Skały ad Olkusz (CA97), 7 VIII 1997, 1 ex. DK; Rzędowa Skała ad Zawiercie (CA99), 5 VII 1997, 1 ex. DK; Smoleń ad Wolbrom, 4 i 5 VII 1997, 2 exx. DK;
- Beskid Zachodni: Zawoja - Lajkonik (CV99), 11 VII 1997, 1 ex. leg. A. FLORCZAK.

Anaspis (Larisia) palpalis GERH.

Kserotermiczny gatunek o subpontomedyterraneńskim typie rozsielenia. U nas rzadki, podawany z pojedynczych stanowisk w zachodniej i południowej części kraju. Gatunek ten posiada też na terenie Polski swój locus typicus (Legnica – WS87). Prawdopodobnie szerzej u nas rozsielony, zwłaszcza w pasie wyżyn południowej Polski. Z Beskidu Wschodniego dotąd nie notowany; w zbiorze T. TRELLI z okolic Przemyśla wszystkie okazy tego gatunku były błędnie oznaczone jako *Anaspis varians*.

- Pojezierze Pomorskie: Topolno (CE11), 30 V 1996, 1 ex. DK; Biała Góra ad Sztum (CE67), 8 VI 1996, 1 ex. JP; Gniew, 8 VI 1996, 1 ex. JP; rez. „Czarcie Góry” ad Świecie, 11 VII 1996, 1 ex. DK;
- Beskid Wschodni: Łuczyce ad Przemyśl, 19 VI 1881, 3 exx. BK; Przemyśl - Winna Góra (FA21), 20 exx. TT.

Na zakończenie warto przytoczyć fragment listu znanego entomologa Jana WAŃKOWICZA do wspomnianego wcześniej Eustachego WRÓBLEWSKIEGO (24 III 1882): “[...] obecnie pogrążony jestem wśród *Anaspis*, niezmiernie ciekawego motłochu, gdzie massa być musi nowych gatunków [...] najlepiej dokładnie przyjrzeć przed naklejeniem, bo wielkie bogactwo cech

w wąsikach, przednich łapkach i odwłoku samców pokrywa wielka jednostajność ogólnych kształtów i niesłychana zmienność ubarwienia. [...]”. Jak widać, zawarte w tym liście uwagi nic nie straciły na aktualności i mogą stanowić zachętę dla większego zainteresowania omawianą rodziną.

SUMMARY

The distribution of species of the family *Scaptiidae* in Poland is poorly known. In the present work the data on distribution of 15 species of the genera: *Scaptia*, *Cyrtanaspis* and *Anaspis* in Poland are dealt with. Basing on the collections of Institute of Systematics and Evolution of Animals PAS Cracow, the current data and those historical, not published before, are given. Presence of *Anaspis melanopa* (FORST.) in Białowieża Primeval Forest (NE Poland) in the 19th c. and *A. schilskyana* CSIKI recently is confirmed. The determinations of *A. pulicaria* COSTA and *A. varians* (MULS.) were revised and some published data of these species in Poland were verified. No specimens of *A. quadrimaculata* GYLL., only once recorded from Poland (TRELLA, 1923), were found; new data are needed to confirm recent presence of *A. humeralis* (F.), *A. lurida* STEPH. and *A. silvatica* GABRIEL in Poland.

PIŚMIENNICTWO

- BOROWIEC L., TARNAWSKI D., 1983: *Hylophilidae, Scaptiidae*. Klucze do oznaczania Owadów Polski, XIX, **78-79**: 1-16.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1987: Chrzęszcze *Coleoptera. Cucujoidea*, cz.3. Kat. Fauny Polski, XXIII, **14**: 1-309.
- CROWSON R. A., 1967: The natural classification of the families of *Coleoptera*. E. W. Claxton Ltd., Middlesex. 214 ss.
- ERMISCH K., 1956: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer *Mordellidae*. Ent. Arb. Mus. Frey München, Sonderband, Krefeld: 269-321.
- ERMISCH K., 1969: 79. Familie: *Mordellidae*. [W:] FREUDE H., HARDE K. W., LOHSE G. A. Die Käfer Mitteleuropas, Bd. **8**. Goecke & Evers, Krefeld. 388 ss.
- GUTOWSKI J., KUBISZ D., 1995: Entomofauna drzewostanów pohuraganowych w Puszczy Białowieskiej. Pr. Inst. badaw. Leśn., ser. A, **788**: 91-129.
- LOHSE G. A., LUCHT W. H., 1992: Die Käfer Mitteleuropas, **2** Supplementband mit Katalogteil. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 375 ss.
- LUCHT W. H., 1987: Die Käfer Mitteleuropas. Katalog. Goecke & Evers Verlag, Krefeld. 342 ss.
- MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1991: *Coleoptera – Chrzęszcze*. [W:] RAZOWSKI J. (red.). Wykaz zwierząt Polski, t. III. Krakowskie Wydawnictwo Zoologiczne, Kraków. 217 ss.

- PAWŁOWSKI J., 1967: Chrząszcze (*Coleoptera*) Babiej Góry. Acta zool. cracov., **12**: 419-665.
- PAWŁOWSKI J., MAZUR M., MŁYNARSKI J. K., STEBNICKA Z., SZEPTYCKI A., SZYMczAKOWSKI W., 1994: Chrząszcze (*Coleoptera*) Ojcowskiego Parku Narodowego i terenów ościennych. Wyd. OPN, Ojców. 247 ss.
- STOBIECKI S., 1883: Do fauny Babiej góry. Sprawozdanie z wycieczek entomologicznych na Babią górę w latach 1879 i 1880. Spraw. Kom. Fizyogr., **17**: (1) - (84).
- TENENBAUM S., 1929: Nowe dla Polski gatunki i odmiany chrząszczy. IV. Pol. Pismo ent., **7**: 188-192.
- TRELLA T., 1923: Wykaz Chrząszczów okolic Przemyśla. *Heteromera*. Pol. Pismo ent., **2**: 12-19.
- TRELLA T., 1930: Wykaz chrząszczów okolic Przemyśla. Uzupełnienia do wykazów grupy *Diversicornia*, *Heteromera*, *Staphylinoidea*. Pol. Pismo ent., **8**: 130-135.
- TRELLA T., 1936: Wykaz Chrząszczów okolic Przemyśla. Uzupełnienie dotychczasowych wykazów. Pol. Pismo ent., **13**: 85-97.